

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק דלו"י מליובאוויטש
זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • איגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

תקפט

ערב שבת-קודש
פרשת נח
ב' במרחשוון ה'תשס"ו

יוצא-לאור על-ידי
מכון ליובאוויטש שעל-יד
צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו — המרכז

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

ב' במרחשוון ה'תשס"ו – ט' במרחשוון ה'תשס"ו

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	ב' במרחשוון	הלי קדוש החדש.. בפרקים אלו.	הלי גניבה. פרק ג.	מ"ע קנג.
ש"ק	ג' במרחשוון	פרק יב-יד.	פרק ד.	מ"ע קנג.
א'	ד' במרחשוון	פרק טו-יז.	פרק ה.	מ"ע קנג.
ב'	ה' במרחשוון	פרק יח-יט. הלי תעניות.. בפרקים אלו. פרק א.	פרק ו.	מ"ע קנג. נט.
ג'	ו' במרחשוון	פרק כד.	פרק ז.	מ"ע נט.
ד'	ז' במרחשוון	פרק ה. הלי מגילה וחנוכה.. בפרקים אלו. פרק א-ב.	פרק ח.	מ"ע נט. ספר משנה תורה: הלכות מגילה וחנוכה.. בפרקים אלו. פרק א-ב.
ה'	ח' במרחשוון	פרק ג-ד. תורת חכם וגו'. ספר נשים והוא ספר רביעי.. הלי אישות.. בפרקים אלו. פרק א.	פרק ט.	שם: פרק ג-ד. מ"ע ריג.
ו'	ט' במרחשוון	פרק כד.	הלי גזילה ואבידה.. בפרקים אלו. פרק א.	מ"ע ריג.

זמני השבוע *

תאריך	עלות השחר**		זמן ציצית ותפילין	זריחת החמה	זמן ק"ש	חצות היום והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה***	צאת הכוכבים
	ד' 120 לפני הזריחה	ד' 72 לפני הזריחה							
ו', ב' במרחשוון	3.59	4.46	5.08	6.06	8.40	11.24	11.54	4.48.2	5.13
ש"ק, ג' במרחשוון	4.00	4.47	5.09	6.06	8.40	11.24	11.54	4.47.4	5.13
א', ד' במרחשוון	4.01	4.48	5.09	6.07	8.41	11.24	11.54	4.46.7	5.12
ב', ה' במרחשוון	4.01	4.48	5.10	6.08	8.41	11.24	11.54	4.45.9	5.11
ג', ו' במרחשוון	4.02	4.49	5.11	6.09	8.42	11.24	11.54	4.45.2	5.11
ד', ז' במרחשוון	4.03	4.50	5.12	6.09	8.42	11.24	11.54	4.44.5	5.10
ה', ח' במרחשוון	4.03	4.51	5.12	6.10	8.43	11.24	11.54	4.43.8	5.09
ו', ט' במרחשוון	4.04	4.51	5.13	6.11	8.43	11.25	11.55	4.43.1	5.09

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"ז בסידורו (סדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"ז שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת		ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
דה"נ	צה"ש	דה"נ	צה"ש	דה"נ	צה"ש	דה"נ	צה"ש	דה"נ	צה"ש
נח	4.12	5.24	4.26	5.26	4.16	5.24	4.30	5.27	4.27
לך-לך	4.07	5.20	4.21	5.21	4.11	5.19	4.25	5.23	4.23

עורך ראשי: מנחם-מענדל ברוד • עורך: שניאור-זלמן רודרמן • הגהה: יוסף-יצחק איידלמן

מ"ל: מכון ליובאוויטש שע"י צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז

יו"ר: הרב יוסף-יצחק הכהן אהרונב

כתובת: ת"ד 14 כפר חב"ד 72915, טל': 03-9607588, פקס': 03-9606169

ISSN 0793-7474 אינטרנט: <http://chabad.org.il> דואר-אלקטרוני: chabad@chabad.org.il

תכלית הכוונה - "שוב"

הסדר של חודש תשרי הוא באופן שתחילה היא ההליכה מלמטה למעלה עד למצב של מסירות-נפש בפועל בהכרזת "שמע ישראל" ה' אלוֹקינו ה' אחד" □ לאחר מכן מתחיל סדר של המשכה מלמעלה למטה עד ל"זיעקב הלך לדרכו" שזוהי תכלית הכוונה □ משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

היא הדרך לאהבתו ויראתו, בשעה שיתבונן האדם כו", והיינו, שאי-אפשר שיהיה אהבה וגעגועים לאלוקות אלא על-ידי זה שיתבונן וישיג בו יתברך, או בפעולותיו על-כל-פנים, או על-כל-פנים בפעולותיו בנוגע להאדם. וכיוון שכן, הרי בהכרח ללמוד פנימיות התורה, כפי שנקבעה בתורת החסידות, שדווקא על-ידי זה יבוא לידי קיום מצוות אהבה ויראה.

ב. על-פי זה מובן שעניין הגעגועים של הנשמה ל"הרים הגבוהים ליעלים", הרי זה לפי שברגה זו יש לנשמה מושג, כיוון שקודם ירדתה למטה היתה בדרגה זו; אבל בנוגע לדרגה שהנשמה לא היתה בה מעולם – לא שייך געגועים לדרגה זו, כיוון שאין לה מושג בזה.

והעניין בזה:

עניין הגעגועים יכול להיות ביחס למדריגות נעלות יותר, גם קודם הצמצום, כפי ששיער בעצמו כו', וגם למעלה יותר, בכללות האור, שבגילוי. מה-שאינ-כן ביחס לעצם האור, ומכל-שכן בהעצמות – לא שייך עניין

א. [בתחילת ההתוועדות ניגנו את הניגון "שאמיל" שהרבי לימד בשמחת-תורה של אותה שנה. לאחר מכן אמר הרבי שיחה שנקודתה המרכזית הייתה שניגון הנ"ל הוא ניגון של געגועים, געגועי הנשמה לאלוקות. לאחר שניגנו הניגון פעם נוספת, אמר:] בשבת פרשת נח תרצ"ג אמר כ"ק מו"ח אדמו"ר מאמר ד"ה צור תעודה חתום תורה בלימודי¹.

במאמר הנ"ל נתבאר החילוק בין געגועים ואפילו התרפקות ובין מרירות עצמית – שהעניין של געגועים והתרפקות שייך רק כאשר יש ידיעה בהעניין שמתגעגע אליו ומתרפק עליו, מה-שאינ-כן העניין של מרירות עצמית שייך גם כאשר אין לו ידיעה בזה כלל, ועל זה אומרים² "אלוקי עולם ברחמיך הרבים רחם עלינו".

ולהעיר, שהאמור שגעגועים שייך רק לעניין שמושג אצלו, מהווה הכרח על לימוד פנימיות התורה – כמבואר בספרי חוקרי ישראל מימי הביניים³, שאי-אפשר להיות אהבה ויראה אלא רק לעניין שמשיג, ובלשון הרמב"ם⁴ "היאך

1 ראה גם תו"מ חי"ג עמ' 115. וש"נ.

2 נוסח ברכת "יוצר".

3 ראה מו"נ ח"ג פנ"א. ועוד. חוה"ל שער אהבת

ה' פ"ג.

4 הל' יסוה"ת רפ"ב.

5 תהילים קד, יח.

דבר מלכות

לבחינת העצמות – הנה אף-על-פי שלא שייך לומר שעניין זה מרווה אותו, כיוון שאינו יודע כלל מהות הדבר, מכל-מקום, הרי זה פועל שלא יתבטל ממציאיותו, ויעבוד את עבודתו למטה, לעשות לו יתברך דירה בתחתונים.

ד. ועניין זה שייך במיוחד לסימו של חודש תשרי:

כאשר עומדים לצאת מחודש תשרי, ויעקב הלך לדרכו⁶ הנה אף-על-פי שעוזבים את כל הגילויים כו', יש לזכור שהכוונה היא בעבודה ד"יעקב הלך לדרכו".

וכמבואר בדרושי חסידות ד"ה ביום השמיני שילח את העם ויברכו את המלך⁷, שתכלית הכוונה היא – "שילח את העם", ומה שנאמר "שילח", קאי על העצמות, שלכן נאמר "שילח" סתם, ולא נאמר מי השולח, כיוון שקאי על העצמות ולא אתרמיז בשום אות וקוץ (כדלקמן ס"ו ואילך).

* * *

ד. הסדר דחודש תשרי הוא באופן שתחילה היא ההליכה למטה למעלה – החל מראש-השנה, שהוא עניין הקבלת-עול כללי⁸, ואחר-כך עשרת ימי תשובה, שבהם העבודה היא בעומק יותר, "ממעמקים"⁹, ובאופן שמיום ליום הולכים מעומק לעומק נעלה יותר, ואחר-כך באים ליום-הכיפורים שהוא הפנימיות דראש-השנה¹⁰, ועד לתפילת נעילה, שבסימיה עומדים במעמד ומצב של מסירת-נפש בפועל, ומכריזים "שמע ישראל הוי' אלוקינו הוי' אחד"¹¹;

ואחר-כך מתחיל הסדר של המשכה למעלה למטה – החל מר' הימים שבין יום-

הגעגועים, כיוון שהנשמה לא היתה שם. ואף-על-פי שנשמות ישראל מושרשות בהעצמות ממש – הרי בהיותן שם אינן בבחינת "נשמה", כך, שאין זה קשור עם המציאות של הנשמה, ובמילא אי-אפשר שיהיה לה מושג בעניין זה.

מה-שאינ-כן בבחינת האור – הנה אף-על-פי שבידידתה למטה הרי היא שלא בערך גם לבחינת האור, מכל-מקום, כיוון שהיתה שם בבחינת נשמה, הרי זה קשור עם המציאות שלה, כך, שהאור יש לו שייכות לעניין הכלים, ועד להגוף, ולכן שייך עניין הגעגועים לבחינת האור.

ג. והנה כאשר הנשמה יורדת למטה ומתגעגעת לשורשה כפי שהיא בהאור שקודם הצמצום – אומרים לה שירידה זו היא צורך עלייה, היינו, שדווקא על-ידי הירידה תגיע לבחינת העצמות.

ועניין זה מרומז בתנועה האחרונה של ניגון הנ"ל – שמבטא את התקווה שסוף-כל-סוף יגיע כו' למעלה יותר מכפי שהיה לפני זה.

ואף-על-פי שמדובר אודות בחינת העצמות, שכיוון שאין לו בזה מושג כלל, לא שייך עניין של געגועים לזה (כנ"ל), ובמילא לא שייך לומר שהידיעה שייגע בבחינת העצמות מרווה את הגעגועים (כי כאשר אין עניין של געגועים, לא שייך לרוות את הגעגועים) – מכל-מקום הרי זה פועל שלא יתבטל ממציאיותו מצד גודל הגעגועים:

מצד גודל הגעגועים לעלות למעלה, יכול להיות שיתבטל ממציאיותו ומעבודתו שצריך לעבוד למטה בגוף; אבל בידעו שירידה צורך עלייה, ודווקא על-ידי העבודה למטה יגיע

6 לשון הכתוב – ויצא לבב. וראה שיחת ש"פ בראשית (התוועדות ב) תשי"ז סמ"ה (תו"מ ח"ה עמ' 160). וש"נ.
7 סה"מ תרע"ח עמ' לט ואילך.
8 ראה המשך תרע"ב שם עמ' קמד ואילך. סה"מ תרס"ב עמ' רכה ואילך. תרצ"ט עמ' 6. 13.
9 תש"ב עמ' 8.
10 לקו"ת דרושי ראש-השנה נח, א. ובכ"מ.
11 ראה תו"מ חט"ו עמ' 93. וש"נ.

דבר מלכות

הכיפורים לסוכות, ואחר-כך בסוכות שאז היא המשכת המקיפים, ואחר-כך בשמיני-עצרת ושמת-תורה, שאז באה ההמשכה בפנימיות, ואחר-כך "ויעקב הלך לדרכו", שזוהי תכלית הכוונה.

ז. ויובן על-פי האמור לעיל שתכלית הכוונה

האמור שנגעגועים שייך רק לעניין שמושג אצלו, מהוזה הכרח על לימוד פנימיות התורה – כמבואר בספרי חוקרי ישראל מימי הביניים

הוא עניין ה"שוב", "ויעקב הלך לדרכו", שזהו העניין ד"שילח את העם":
כיוון שהעניין ד"שילח את העם" הוא תכלית הכוונה, לכן נאמר "שילח" סתם, ולא נאמר מי הוא השולח, דקאי על עצמות ומהות, דלא אתרמיז לא בשום אות ולא בשום קוץ¹⁴.
ועל זה נאמר "ויברכו את המלך" – שעל-ידי העבודה ד"שילח את העם" פועלים העניין ד"ויברכו את המלך":

ידוע שעבודה צורך גבוה¹⁵, ועל-ידי העבודה מוסיפים כוח כביכול בפמליא של מעלה¹⁶. וזהו "ויברכו את המלך", שפועלים עלייה בבחינת המלכות, אפילו כפי שהיא "בירח האיתנים"¹⁷, שאז היא בתכלית העילוי – כי, עליית המלכות מצד עצמה היא רק בבחינת האור, ואילו על-ידי העבודה ד"שילח את העם" פועלים בהמלכות ברכה והמשכה מבחינת העצמות, שעליו נאמר "שילח את העם", כנ"ל. וזהו גם מה שנאמר "ביום השמיני שילח את העם":

"שמיני" – עם היותו בספירת הבינה¹⁸, הרי ידוע פתגם הרב המגיד¹⁹ ש"שמיני" הוא מלשון

והעניין בזה – שתכלית הכוונה היא "שוב" דווקא, ולא "רצוא": כל העניינים שלפני זה הם באופן של "רצוא", והיינו, לא רק העליות דראש-השנה ויום-הכיפורים, אלא אפילו ההמשכות שבסוכות הם גם עניין של "רצוא", להיותם באופן של מקיפים; ואילו הכוונה היא העניין ד"שוב" דווקא, שמתחיל בשמיני-עצרת, שאז באה ההמשכה בפנימיות, ומהו באים להעניין ד"ויעקב הלך לדרכו".

ז. על-פי זה יובן מה שכתוב²⁰ "ביום השמיני שילח את העם ויברכו את המלך" – דלכאורה אינו מובן:

(א) הרי שילוח העם היה למחרת שמיני-עצרת²¹, ולמה נאמר "ביום השמיני שילח את העם"?

(ב) הרי הסדר היה שתחילה ברכו העם את המלך ואחר-כך שילח המלך את העם, ולמה נאמר בכתוב בסדר הפוך – "שילח את העם (ואחר-כך) ויברכו"?

(ג) תיבת "המלך" – מתאים יותר לכותבה בתחילת הפסוק: "שילח המלך את העם", ולמה

12) מלכים-א ח, טו.

13) ראה דברי-הימים ב, ז, י"ד – הובא במצו"ד עה"פ.

14) ראה לקו"ת פינחס פ, ב, ובכ"מ.

15) ראה של"ה שער הגדול כט, ב, ואילך.

עבוה"ק חלק העבודה בתחילתו.

16) ראה איכ"ר פ"א, לג.

17) מלכים-א ש, ב.

18) ראה זח"ג רמז, ב. תקו"ז תכ"א (סא, ב).

19) לקו"ת דרושי שמע"צ פד, ג, ובכ"מ.

דבר מלכות

"שמנונית", ועניין השמנונית מתבטא בכך יחזיק מעמד, וייתכן שייאבד זאת.

יש בה גם מבחינת החכמה, שהרי חכמה ובינה הם תרין רעין דלא מתפרשין²⁰, וגם מבחינת עתיק, שהרי התגלות עתיק בבינה²¹. וזהו "ביום השמיני שילח את העם" –

שהכוה על העניין ד"שילח את העם" הוא מבחינת עתיק, כוח העצמות.

ד. והעניין בזה בנוגע אלינו בעבודה:

בשביל העניין ד"פוצו מעיינותיך חוצה" היו רבותינו נשיאנו שולחים שלוחים למקומות שונים להפיץ את המעיינות דתורת החסידות, כפי שהיה בכל דור ודור. ובדורות האחרונים – כיוון שמישה צריך לבוא תיכף ("אט אט דארף שוין משיח קומען"), וביאתו תלויה בהפצת המעיינות חוצה²² – הרי זה במרחב ובריבוי יותר.

צרכים לידע אפוא שאף-על-פי שנוסעים למקום רחוק בגשמיות, וישנם ריבוי אבנים ועפר שמפסיקים בשטח הגשמי, מכל-מקום, דווקא שם יש לו את פנימיות המשלח, שהרי העניין ד"שילח את העם" הוא מבחינת העצם (כנ"ל), ונמצא, שבהיותו בקירוב מקום יש לו רק את החיצוניות, ודווקא על-ידי השליחות יש לו את עצמיות המשלח.

ואלו שמתעקשים ורוצים להיות בקירוב מקום דווקא – הרי זה כמשל מי שעומד לילך לחתונה, וכבר עשה את כל ההכנות, ואפילו צחצח את נעליו... אבל בפועל לא הלך אל החופה! ועל-דרך זה נמשל, שהרי "לא המדרש עיקר אלא המעשה"²³.

וכאמור, שבהיותו בקירוב מקום יש לו רק את החיצוניות, ועוד זאת, שכיוון שאין זה אלא חיצוניות בלבד, הרי מי יודע עד כמה הדבר

וכידוע הסיפור²⁴ אודות אדמו"ר הזקן, שבהיותו בוויטעבסק סבל רדיפות מחותנו כו', ולאחרי זמן, כשנסע לליאזנא ונעשה שם "מגיד", ומובן שה"שכירות" שקיבל שם לא הספיקה עבורו – כתבה לו חותנתו (כיוון שחותנו כבר לא היה בחיים) שיחזור לוויטעבסק והיא תדאג לכל צרכיו. והשיב לה: איתא בגמרא²⁵ ש"הוולד... במעי אמו... מלמדין אותו כל התורה כולה", ואף-על-פי-כן, לאחרי כן, לא שייך לחזור לשם, כיוון שהמקום נעשה קטן והוא נעשה גדול...

ועל-דרך זה בנידון דידן: כאשר גדל וצריך לנסוע למלאות שליחותו – אין מקום עבורו להישאר, ואם ישאר, מי יודע אם תשאר אצלו אפילו החיצוניות.

וה' יתברך יעזור שיהיה זה בחסד וברחמים, וימלא את שליחותו.

י. וזהו העניין ד"שילח את העם":

על-ידי מילוי השליחות – הנה אפילו אלו שהם בבחינת "עם", מלשון (גחלים) עוממות (כמו שכתוב בשער היחוד והאמונה²⁶), נעשה אצלם העניין ד"שילח את העם", היינו, ההתקשרות עם העצמות.

ועל-ידי זה – "ויברכו את המלך", שמוסיפים כוח בפמליא של מעלה, שממשיכים במלכות מבחינת העצמות.

ואז מגיעים למעמד ומצב שיוצאים מכל ההגבלות, כמו שכתוב²⁷ "ופרצת גו'", ועד

(23) אבות פ"א מ"ז.

(24) ראה בית-רבי ח"א ספ"א. פכ"ד (עמ' 108).

(25) נידה ל,ב.

(26) רפ"ז.

(27) ויצא כה,יד.

(19) ראה ד"ה ביום השמיני שילח את העם

תשמ"א פ"ט (ת"מ סה"מ תשרי עמ' רלד). וש"נ.

(20) ראה זח"ג ד,א.

(21) ראה שם קעח,ב.

(22) ראה אגה"ק דהבעש"ט (כתר-שם-טוב בתחלתו. ובכ"מ).

דבר מלכות

לסיום וחותרם הפסוק (שהוא העיקר) "ונברכו גו' וזורעך" – שזהו גם תוכן המשך הפסוק ד"שילח את העם": "ויילכו לאוהליהם שמחים וטובי לב", כדרשת חז"ל²⁸ שזהו עניין הקשור עם "זרעך" (סיום וחותרם הפסוק "ופרצת").

ומוטרדים בעניינים הגשמיים, לא רק ראשו ורובו, אלא גם כולו (כמבואר בהקדמה לדרך-חיים).

אי-אפשר שיהיה רק העניין ד"שוב" ללא "רצוא", אלא צריך להיות גם ה"רצוא"

**אלו שמתעקשים להיות בקירוב מקום – הרי זה כמשל
מי שנומד לילך לחתונה, וכבר עשה את כל ההכנות,
אבל בפועל לא הלך לחופה!**

והגעגועים.
יש צורך ב"רצוא" ו"שוב" שניהם יחד, אלא, שהרצוא ושוב צריכים להיות במזיגה נכונה³², היינו, שהרצוא לא יהיה בתוקף ביותר, שאז עלול להתבטל מעבודתו, וכמו כן שהשוב לא יהיה בתוקף ביותר, ללא רצוא, בכדי שלא ישכח על שליחותו.
וכאשר הרצוא והשוב הם במזיגה נכונה, הנה לא זו בלבד שאינם סותרים זה לזה, אלא אדרבה, שהם מסייעים זה לזה.
ואז ממלאים את השליחות של הפצת המעיינות כדבעי, ופועלים ביאת "דוד עבדו", בקרוב ממש.

(קטעים מהתוועדות שבת-קודש פרשת בראשית, מברכים החודש מרחשוון, ה'תשי"ט. יתורת-מנחם – התוועדות תשי"ט, חלק ראשון (כד) עמ' 183-189 – בלתי מוגה)

ועד שבאים להעניין ד"נחלה בלי מצרים"²⁹ שלמעלה גם מהעניין ד"ופרצת"³⁰, שהרי "ופרצת ימה וקדמה גו'" אינו אלא פריצת הגדרים וההגבלות, אבל עדיין אין זה בלי גבול לאמיתתו, ולמעלה מזה הוא העניין ד"נחלה בלי מצרים",
ועד שבאים לבחינת העצמות שלמעלה מגבול וכלי גבול,
כפי שיתגלה לעתיד לבוא, כאשר יקויים הייעוד³¹ "ודוד עבדי נשיא להם לעולם" – כסיום הפסוק ("על כל הטובה אשר עשה ה'") "דוד עבדו" – במהרה בימינו.

* * *

י בעניין הנ"ל יש צורך להבהיר פרט נוסף: ישנם כאלו שהולכים אמנם בתנועה ד"שוב", אבל בהליכתם שוכחים הם לגמרי אודות ה"שילח"... כיוון שנעשים טרודים

31 יחזקאל לו, כה.

32 ראה תו"א וישלח כה. ב. ובכ"מ.

28 יומא ט.א.

29 שבת ק"ח, טע"א.

30 ראה לקמן הערה 68 בגוף השיחה.

פעילות עם "אנשי-חיל"

"מכיוון שנוכח כאן אחד מהצבא, שהוא גם קצין בצבא, וקצין דתי ועם זקן שלם, ובצבא הרי נהוג ששרים 'מארש' ידאג אפוא שיושר כאן 'מארש' □ על פעילות חב"ד עם חיילי צה"ל בשנים הראשונות □ רשימה ראשונה

מאת הרב מרדכי-מנשה לאופר

יראים להילחם. השיחה נדפסה ב'תורת מנחם' תשי"ד, כרך יא, עמ' 279-281. הרקע לאמירתה הוא לכאורה, פרשת-השבוע ("בנוגע למניין בני-ישראל שבפרשתנו"). אולם בסיום השיחה כפי שנדפסה (שם) נאמר: "ומכיוון שהסדר ד"צבא" הוא שהיציאה למלחמה היא מתוך "מארש" [= שיר לכת] – ינגנו עתה "מארש". בפועל אמר הרבי דברים נוספים בסיומה של אותה שיחה (בערך):

מכיוון שנוכח כאן אחד מהצבא, שהוא גם קצין בצבא, וקצין דתי ועם זקן שלם, ובצבא הרי נהוג ששרים "מארש" ידאג אפוא שיושר כאן "מארש"...

אחר-כך הפטיר הרבי: "הוא חלש כמו אחרי תענית..."

"אל חיילי צה"ל"

כמחצית השנה לאחר-מכן פרסם כתב-העת "מחניים", שהופיע מטעם הרבנות הצבאית ויועד לחיילים הדתים ששירתו בצה"ל, מאמר שנשא את הכותרת "מדברי האדמו"ר מליובוויטש אל חיילי צה"ל". בדברי הרקע של המערכת נכתב כדלהלן:

"לפני חודשים מספר ביקר אחד מקציני הרבנות הצבאית, הנמנה על חסידי חב"ד, אצל האדמו"ר מליובוויטש בארצות-הברית.

מאז ומעולם הקדיש הרבי תשומת-לב מיוחדת לפעילות בקרב חיילי צה"ל. הפעילות התמסדה במשך השנים, וקיבלה דפוסיים קבועים, של פעילות המקיפה את כלל חיילי צה"ל, כשהיא מאורגנת על-ידי צעירי-אגודת-חב"ד ומתואמת עם גורמי הצבא השונים. כך התבטא הרבי בשנת תשמ"ב ('מקדש מלך', כרך ד, עמ' תלז):

ובפרט שבצבא כבר רגילים לקבל החלטות שונות בנוגע לפעולות צעירי-אגודת-חב"ד וכיוצא בזה.

מפילים פחד על "הצד שכנגד"

המקום – 770. הזמן – שבת-קודש פרשת במדבר תשי"ד. המעמד – התוועדות כ"ק אדמו"ר לרגל שבת מברכים סיוון.

בשיחה השלישית בהתוועדות דיבר הרבי על "יוצאי צבא". במוקד הדברים – הטעם שבני-ישראל נזקקו ל"יוצאי צבא", אף-על-פי שהיו להם ענני כבוד; התנאי הראשון שנדרש מ"יוצאי צבא" הוא שלא יהיו בעלי מומין, כלומר שהם שלמים ברוחניות, ובזכות זה הפילו פחד על אומות-העולם (ומצד זה גופא היו ענני הכבוד); ההוראה מהנ"ל – גם תלמידי ישיבות שאינם "יורים" בפועל, הרי עצם מציאותם פועלת על הצד שכנגד שיהיו

"השפעה דיראת-שמים"

מיהו אותו קצין דתי? ובכן מדובר בהרה"ח ר' לייבל (יחיאל-מיכל-יהודה-לייב) שיחי' זלמנוב מבני-ברק, ששירת ברבנות הצבאית מאז גיוסו בחנוכה תשי"ב ועד שחרורו בחודש אלול תשי"ד. אם כי המשיך לפעול עם אנשי הצבא - "אנ"ח" - אנשי-חיל, בלשונו של הרבי.

ככ"ז בניסן תשי"ב כתב הרבי לאבי הנ"ל (איגרות-קודש, כרך כא, עמ' קנב-קנג):

כותב על-דבר בנו יחיאל-יהודה שי' שסידרו אותו ברבנות הצבאית בהשפעתו על בנו שי' להגדיל את אור דנו ה' נשמת אדם הנמצא בתוכו, ובפרט שעל-ידי זה יוכל גם-כן לראות פירות בהמושפעים שלו בתוך הצבא, אשר שם נחוצה ביותר וביותר

האדמו"ר התעניין בכעיות הדת בצה"ל ואף אמר "תורה" לכבוד הקצין הצעיר לצה"ל...".

לאחר הפרסום הגיב הרבי בשורת הערות (איגרות-קודש, כרך י, עמ' קצג, רטז-ריז) וביניהן: (1) יש שם עירוב עניינים ואי-דיוק בהעתקה ובסדר הדברים, במידה גדולה. (2) חבל שלא נרשם שזהו תרגום ("העתקה מאידית") ובלתי מוגה ("ואינו מוגה על-ידי"). (3) להבא יש להשמיט כפילויות. (4) להוסיף ביאור - לפחות בחצאי-עיגול - ולנסח את הדברים בדרך מן הקל אל הכבד.

למרות ההערות, הדגיש הרבי "שלמרות כל הנ"ל נכון הדבר שהדפיסו ב'מחנים' ולסלול דרך... לזה".

מרברי האדמו"ר מליובוויטש אל חיילי צה"ל

פעלו את אשר פעלו, הרי זה שמום שבתוך העננים היו יוצאי צבא.

מה פעלו יוצאי הצבא? הם פעלו ש"טוראכם וחיבתכם יהיה על כל העמים" - שמעך נפל על כל העמים - שזהו המעמד הפשוט לשם מה היו צריכים יוצאי צבא - שפולחנותיה לא יצאו למלחמה.

— שזהו גודל החטא של עמלק שכל הגוים יש להם תקוה פרט למעמק ש"ואוד ריחו ערו אבד" - שמום שעמלק יצא מפל' והאש עם ישראל שפ"א כל האומות יראו מזה —

וכך היה הסדר בכיבוש של משה רבינו את כל האומות, שששה אפר יקומה ה' ויפרוץ אויביו" וכך באמת נעשה הרבי.

— והנה התבדל בין כבוש משה לכבוש יהושע בכבוש יהושע היה על ידי מלחמות טישות כן כשה — חזק ממלחמת פחזן ועזר שיהיה הנחה לכבוש יהושע — היה על ידי זה שנפל פחד על כל העמים —

וזהו פעלו יוצאי הצבא שמלמות זאת שבוועיל לא יצאו למלחמה, אך מהו נפלא שמונים ירעו שלהורים ישנם יוצאי צבא פעל, הרבר שלא יצאו למלחמה להלחם בישראל, כשהם שדועו שישנם יוצאי צבא בישראל ולכן יראו מהם.

וכסלקא הרי גם אלה שלא יצאו לעולם, שאינם צריכים לירות בפועל נמצאים הם כחולתי בתי כנסיות ובתי מדרשות, אך זהו נפתח שישנה מצואתו כו" של תלמידיו הוישיבות, הרי זה פועל על הצד שכבר ישראים הם למלחמה להגלה שמום ש"וד עים הם שופסודו.

ובסלקא הרי גם אלה שאינם יוצאים להלחם בפועל הרי צריכים לצבא, צבא עציר וכלי' והיות והסדר בצבא הוא צבאית בפרט הרי צריכים לאשר משה

עשה ומצות לא תעשה נעשים האברים והידיים הנשמיות שלמים שמום שרותניות ונשמיות קשורים זה בזה.

ישנו, אבל, זמן של העלם והסתיר אם שהעלם הוא ככלות העולם או שההעלם הוא רק בעצמו מצד העדר, עבודתו שאו יכול להיות שרותניות יהיה שלם ובגש' סיות לא, או שבנשמיות יהיה שלם וכר"ד הנית לא, אך זהו מצד החטא ולא מצד סדר הבריאה, מה שאנחנו רוצים ומה שצ' ריכים להתחיל בזה הוא שיהיה כפי שצריך להיות מצד הבריאה, שנשמיות ורותניות יהיו קשורים זה בזה כפאר"ל חש בראשו יעסק בתורה שבאם רק ילמוד בפקום, המחמאים הרי כשהיה חש בראשו והש' בנרנב וישאר האברים, הנה על יד' העסק בתורה ויסרו מיושיו גם בנשמיות.

וזהו יוצא צבא מה שנאמר "מכן עשירם יוצא צבא", שאתו מספר של מכן עשירם, אותו מספר היו יוצאי צבא, והרי הפלא בזה הוא, איד זה יכול להיות שבין כל כך הרכה יהוים לא היו כעלי מספים אך מוכא במירס, שבשעת מלח' תורה — שאז היה הסדר כפי שהוא מצד הבריאה — הרי מסאת הניגוי של מלח' תורה נתרפאו גם בנשמיות והם שהפכו היה שנה אחרי מלח' תורה אך הם עצמו עוד אי באנתה תנועת של מלח' תורה, ולכן היו כולם יוצאי צבא, מסאת הקישור בין הרהינות והנשמיות.

ולכן הרי צריכים ליוצאי צבא למרות שהיו עניי הכבד היו צריכים גם ליוצאי צבא שהכונה ביהודא שכימות בהחיות שמום שזהו המעמד שיהיו עניי הכבד ועל

לפני חודשים מספר ביקר אחד מסניי הרבנות הצבאית, הנמנה על חטיבת הכי"ד, אצל האדמו"ר מליובוויטש בארצות-הברית. האדמו"ר התעניין בכעיות הדת בצה"ל ואף אמר "תורה" לכבוד הקצין הצעיר לעה"ל. לאחר מכן מסר האדמו"ר בקבוק י"ש ליד הקצין ובקישו שישתה לתיש' בשמן עם קצין וחילי צה"ל.

לפי בקשתו תיליס מחטיבת הכי"ד, חנו מפכ"סטים בזה את דברי התורה ר"ש של האדמו"ר, סוממרו בפיווח לחילי צה"ל.

המערות

נכארה לא מוכן לשם מה היה צריך עם ישראל כמדבר, ל"יוצאי צבא" הרי היו עניי הכבד שיישאו את חריתם לא היו חש' שרפים ועטרבים ולשם מה היו צריכים — מלבד התנאי של כן עש' ר"ס — יוצאי צבא, שכפי הפוכא במשנה ה"יה ישנם כזה הרבה תנאים.

אך העניי תנאים המלאי הרהשון ביוצאי צבא הוא שלא יהיו כעלי מספים, שכל האברים יהיו שלמים וזה נעשה על ידי פולחנות הרהינות, במאר"ל, ר"ס"ט מסות"ש ר"ס"ה אברים ונש"ה מסות"ה תעשה שמה צריכים וזהו א"ן, מלכו"ל וצ"א מפסוסן והוכנה הוא על אברים נש' מלח' וצריכים יקומה ע"ד יתום מצות

9

ניצוצי רבי

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON

Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.

HYacinth 3-9250

מחוז מענדל שניאורסאהן

ליובאוויטש

770 איסטערן פארקוויי

ברוקלין נ. י.

בי"ה, יש' מני"א ה'תשי"ד
ברוקלין, נ. י.

הרה"ח רבינו אי"א עוסק בצי"צ
וכו' מזהיר יחיאל מיכל יהודא
ליב שי' וזוג' מרת הבי"א מלכת
תחי'

שלום וברכה:

במענה על מכתבם מו' מני"א והקודמים, בהגיתי
לקרות שהושב סגב בריאותם, ויחיהר מהשיחת שיוסרו
כל ההעלמות והסתירים המבלבלים מעבודת ה' והנהגה
בדרכיו, ויוכלו לשמר טוב, אשר מילא השי"ת משאלות
לבכם יל טובה בודעא הי"א וקיי"א.

פוטג אר שבו עז מסיים את שרותו. ובודאי
לכותר לעוררו, אשר יחזק בהקשרים אתם בכל יכלתו
באופן האפשרי והמתאים. וגם, אם נשכיל זה צריך
להשאר אצלם עוד איזה ימים, כי האפשריות שיש לו
ע"ז להשפיע על החיילים לחזקם בתורה ומצות ולקרבו
עוד יותר את לבם לאביהם שבשמים. הוא יקר מכל יקר.
ובטוח הקבי"ה לשלם בעד זה כמה פעמים כמה, בכל
תכשרן לו ולזוג' תחי'. קשהלאן לומר הדרכים
כזה, ובודאי יוכל למצאם בהתענינות המתאימה. ואלו
אחד הדרכים הוא גייב השתתפות בהמכתב עתי קיוצא
לאור על ידם.

כהגים הוברת כז-כח נתקבלה. וכשיתקבלו השאר
יאשרו אותם.

איכני יודע הנוהג כזה, אם עושים מעין מסיבת
פרידה אצל החיילים כשעוזבים השרות, ואנ' יש מקום
לקבוע ביום סיוהד המתאים כמו היי אלול ומיו"ב.

בברכה לבריאות הנכונה ולזרע
חייא וקיי"א. המחכה לשירות
שובות

איגרת הרבי להרב לייבל שיחי' זלמנוב ערב סיום שירותו הצבאי, בה מעודדו הרבי לנצל את יכולתו
להשפיע על החיילים, "כי האפשריות שיש לו עלידי זה להשפיע על החיילים לחזקם בתורה ומצות
ולקרבו עוד יותר את לבם לאביהם שבשמים - הוא יקר מכל יקר".

ניצוצי רבי

עניין הקורבנות ושוב – חסידות. סעודה שלישית ארכה כשעה וחצי... שירים חסידיים... גם בסעודה שלישית אמר הקצין דברי תורה ושוב – חסידות. ובכל הרצאותיו הוא מעמיד את הדגש על קיום תורה ומצוות. ורואים שדבריו יוצאים מן הלב ועל כן מכבדים אותו החיילים”.

אתערותא דלעילא

ב'מחניים' (כסלו תשט"ו) נאמר: "לאחר מכן מסר האדמו"ר בקבוק יי"ש לידי הקצין וביקשו שישתה "לחיים" בשמו עם קציניו וחיילי צה"ל”.

לימים סיפר הרב זלמנוב ל'כפר חב"ד' (גיליון 558 עמ' 28):

”בהתוועדות שבת מברכים חודש סיון קיבלתי מהרבי שליט"א בעצמו (מבלי שהזמנתי, כפי שהיה נהוג בתקופות מאוחרות יותר) שני בקבוקי משקה: האחד "עבור אנשי הצבא" והשני עבור "צעירי-אגודת-חב"ד" (הייתי אז פעיל גם במרכז צא"ח בתל-אביב)...”.

ההשפעה דיראת-שמים במרץ גדול ובדברים היוצאים מן הלב, וכמו שכתוב והיה מחנך קדוש, וכדמוכח מעניין דאשת יפת-תואר וכו'.

ומטובו לפרוש בשלום בנו יחיאל-יהודא שיי ולמסור לו ברכתי, אשר יזכה השי"ת להשתמש בהכוחות הצפונים בו, מורשת אבות דגזע אנ"ש להביאם אל הפועל ולהשפיע על כל סביבתו בנר מצווה ותורה אור ומאור שבתורה זוהי תורת החסידות.

”רואים שדבריו יוצאים מהלב”

על פעולותיו של הרב זלמנוב ניתן ללמוד מן הצד:

בתוך רשמי עיתונאי (שלמה יהלומי) "שבת במחנה צבאי" שפורסמו באחד מכתבי-העת (אולי 'שערים') נכתבו הדברים הבאים:

”...בליל שבת לפני קבלת שבת הרצה קצין הדת (בחור כהלכה, תלמיד-חכם ומקובל על החיילים) לפני כשלוש מאות וחמישים חייל... והתוכן כולו חסידות, שלא קשה היה להבחין שממקור חב"ד די הוא. ואמנם חסיד ליובאוויטשי הוא הקצין... אחרי הרצאתו קרא לאחד החיילים להתפלל תפילת קבלת שבת... למחרת... לפני קריאת התורה דיבר הקצין על

מינוי ל"התקשרות"

ניתן לקבל את גיליון "התקשרות"
ישירות הביתה באמצעות הדואר.

מינוי לשנה: 177 ש"ח (ב-4 תשלומים).
מינוי לחצי שנה: 88 ש"ח (ב-2 תשלומים).

את השם, הכתובת והתשלום יש להעביר לפי הכתובת:
"התקשרות", מחלקת המנויים, ת"ד 14 כפר חב"ד 72915

פרשת נח

ויבא נח ובניו ואשתו... אל התיבה (ז,י)

"תיבה" רומז לתיבות התורה והתפילה. אין אדם יכול להסתפק בכך שהוא עצמו נכנס לתיבות התורה והתפילה, כלומר, שנמצא במצב של קדושה ועילוי. מחובתו "להכניס" גם את בני ביתו – "בניו ואשתו" – אל התיבה.

יתרה מזו: רז"ל אמרו (רש"י דברים ו) "בניך – אלו התלמידים", ו"אשה" רומז למקבל. "בן" ו"אשה" כוללים אפוא את כל בני-ישראל, כי כל בני-ישראל, שהם קומה אחת שלמה, מקבלים זה מזה.

כשארם מכניס ל"תיבה" עוד יהודי, הוא זוכה לעזר ולסיוע מלמעלה בעבודתו הפרטית, ככתוב (פסוק טז), "ויסגור ה' בעדו". וכפי שאמרו רז"ל (תמורה טז), שכאשר העשיר משפיע לעני, מתברכים שניהם, הן הנותן והן המקבל.

(לקוטי שיחות, כרך א, עמ' 10-8)

שניים שניים באו... אל התיבה זכר ונקבה (ז,ט)

בכל "תיבה" שבתורה שני פירושים – "זכר" ו"נקבה". "זכר" – בחינת רחמים וחסד; "נקבה" – בחינת דין וגבורה.

(כתר שם טוב, סימן כא, עמ' 8)

נבקעו כל מעיינות תהום רבה וארובות השמים נפתחו (ז,יא)

שני סוגי טרדות מונעים את האדם מעבודת ה':

(א) "מעיינות תהום רבה" – טרדות הבאות מדברים פחותים וגשמיים, טרדות ודאגות הפרנסה וכיוצא בזה.

(ב) "ארובות השמים" – טרדות הבאות מדברים נעלים ורוחניים, כמו הטרדות של עסקנות ציבורית וכיוצא בזה.

העצה לשני סוגי הטרדות האלה היא – "בוא אל התיבה", להיכנס אל תוך תיבות ואותיות התורה והתפילה.

(לקוטי שיחות, כרך א, עמ' 5)

ויהי הגשם על הארץ (ז,יב)

גם עניין בתורה שהוא בעל תוכן שלילי, כגון עונש המבול, הנה לפי הפירוש הרוחני – כפי שהתורה נלמדת בעולמות העליונים – כולו קודש. זהו שנאמר במדרש (בראשית רבה פ"ה, א): "מתחילת ברייתו של עולם לא היה קילוסו של הקב"ה עולה אלא מן המים... עמד דור המבול ומרד בו... אמר הקב"ה יפנו אלו ויעמדו ויבואו אותן שישבו בהן מקודם. הדא הוא דכתיב ויהי הגשם על הארץ" (הגשם, כלומר, אותו הגשם שהיה מששת ימי בראשית, רש"י). היינו, שמצב העולם במשך המבול דומה למצבו הנעלה בתחילת בריאתו – עולם המקלט את הקב"ה.

(לקוטי שיחות, כרך ל, עמ' 16)

ממעייני החסידות

ויהי הגשם על הארץ (ז,יב)

כשהורידו הורידו ברחמים שאם יחזרו יהיו גשמי ברכה (רש"י)

בוא וראה גודל מעלת התשובה. במשך מאה ועשרים שנה האריך הקב"ה את אפן, אולי יחזרו אנשי הדור בתשובה, אך הם לא חזרו, דבר שמראה על עוצם ירידתם ושפלותם. ואף-על-פי-כן, גם לאחרי שכבר התחיל המבול, היה הדבר תלוי באנשי דור המבול, ואילו חזרו אז בתשובה (ואפילו הרהור של תשובה), הרי בשעתא חדא וברגעא חדא, היו מי המבול נהפכים לגשמי ברכה.

(ספר-השיחות תשמ"ח, כרך א, עמ' 26)

ויהי הגשם על הארץ ארבעים יום וארבעים לילה (ז,יב)

ולהלן (פסוק ז) הוא אומר ויהי המבול. אלא כשהורידן - הורידן ברחמים, שאם יחזרו, יהיו גשמי ברכה; כשלא חזרו, היו למבול (רש"י)

יש לתמוה, הרי בפסוקנו נאמר שהגשם נמשך "ארבעים יום וארבעים לילה"? ויש לומר על-פי המבואר בחסידות, שהמבול בא לטהר את הארץ מטומאתה, ולכן נמשך ארבעים יום, כדוגמת המקווה ששיעורו ארבעים סאה. והיינו, שהמבול הוא עונש רק עבור אנשי דור המבול, אך כשלעצמו הוא עניין חיובי, טהרת הארץ. לפי זה מובן, שהגשם - גשמי ברכה - נמשך ארבעים יום, שהרי פנימיות המבול היא גשמי ברכה, טהרת העולם.

(לקוטי שיחות, כרך כה, עמ' 26)

וישאר אך נח (ז,כג)

אך נח: לבד נח, זהו פשוטו. ומדרש אגדה: ...גונח וכוהה דם מטורח הבהמות והחיות. ויש אומרים שאיחר מזונות לארי והכישו, ועליו נאמר הן צדיק בארץ ישולם (רש"י)

מנין לו לרש"י, בפשטות הכתובים, שהיה זה ארי שהכיש את נח? אלא שלרש"י היה קשה: ודאי עזרו בניו של נח לאביהם בטיפול בחיות ובבהמות, ואם-כן, מדוע, רק נח גנח וכהה דם, ולא בניו? כדי לתרץ שאלה זו הביא רש"י פירוש נוסף, שגנח איחר מזונות לארי והכישו: הארי הוא המלך שבחיות, ונח עצמו זן אותו. לכן כשהתאחרו מזונותיו של הארי, נשך את נח. רמז לכך: תיבת אך. תיבה זו נדרשת נוטריקון: אריה הכישו (אות "ה" שכראש התיבה אינה מאותיות ה"פעל").

(לקוטי שיחות, כרך ה, עמ' 51)

* * *

ביאור הדברים על-פי רוחניות: נח, אף שהיה "איש צדיק", מכל-מקום עסק וטרח בפרנסת כל ברואי העולם, כולל גם הבהמות והחיות. ואף שהדבר היה קשור בסבל אישי ("ארי הכישו", "גונח וכוהה דם") מכל-מקום לא חדל מעבודתו זו.

מכאן ההוראה לכל אדם, גם מי שהוא "צדיק תמים", שעליו לעסוק ב"פרנסת" יהודים במזון רוחני. כולל גם יהודים שהם בבחינת "חיות" או "בהמות" בעיניו. ואף אם הדבר קשור בסבל אישי, עליו לדבוק בעבודה קדושה זו.

(לקוטי שיחות, כרך ה, עמ' 53)

זמן תפילה • חזרת 'ה' אלוקיכם אמת' בשחרית • האם יש קדושה בתיבת 'חשמל'? • "ואפילו 'עטרות ודיבון'"

מאת הרב יוסף-שמחה גינזבורג

זמן תפילה

במענה לשאלת רבים בדבר 'זמן תפילה' בהלכה וכיצד זה עולה בקנה אחד עם מנהגנו בעניין – הנה נקודת הדברים:

א. כידוע, על-פי שולחן-ערוך סוף זמן תפילה הוא בסוף "שעה רביעית". מי שלא התפלל, ראוי להתפלל שמונה-עשרה של שחרית גם אחר-כך ("תשלומין", שו"ע אדה"ז פט,ב) וברכות קריאת-שמע – רק לפי דעה אחת (שדחה שם בסי' נח סו"ס י). אחרי חצות מדינא צריך להתפלל מנחה, ו(אם העובדה שלא התפלל שחרית בזמנה הייתה בשוגג) להשלים אחר-כך שמונה-עשרה של שחרית.

ב. יש לימודי-זכות על המאריכים בתפילה, וגם מהם דורש הרבי שיתחילו על-כל-פנים לפני חצות (ראה אג"ק ו, עמ' שנד. ה, עמ' שיב). למרות שההכנה של כל אחד לפי ערכו (וכלל זה שהרת הגוף) וההתבוננות והכוונה ב"דע לפני מי אתה עומד" הן עיקריות יותר מתפילה בציבור ואפילו מהדיוק בזמן תפילה, הרי זה רק עד כמה שנחוץ לאחר כדי להתפלל בכוונה ולא יותר מזה (ראה אג"ק יג, עמ' רלה. יד, עמ' תז).

ג. זמן התפילה המאוחר שלנו בשבת הוא על-פי מנהג והוראת רבותינו, כמבואר ב'תורת מנחם – התוועדיות' (ה) תשי"ב ח"ב עמ' 147-144 (בדווקא, אך שם לא ניתן הסבר). בוודאי גם זה קשור עם חשיבות לימוד החסידות לפני התפילה.

ד. למרות האמור לעיל, מי מאנ"ש שאיחר להתפלל וכבר הגיעה שעת חצות, מורים לו (המשפיעים, על-סמך הדרכה מדורות שעברו ומסתמא על-כל-פנים בידיעת רבותינו) להתפלל כרגיל. וסומכים על לימודי-זכות שונים, ובלבד שיתפלל (וככל האפשר – בכוונה. ומי שלומד חסידות והולך בדרכיה, אפילו מעט, כנראה כדאי כל זה בשביל תפילתו!).

ה. למעשה: במכתבו הכללי מיום ח"י אלול ה'תשמ"ז (לקוטי-שיחות, כרך לד, עמ' 318) דרש הרבי במפורש: "שתהיה תפילה בזמנה ותפילה בציבור". ואם לגבי תפילה בציבור אמר הרבי (ב'יחידות' להמשפיע הרה"ח ר' ניסן נעמנוב, תמוז תשל"ג, קובץ היכל מנחם ח"א עמ' ריז) "...אמנם למי שאינו מתפלל באריכות – אין לו שום היתר לפטור את עצמו מתפילה בציבור [כאן דיבר הרבי בצער, ואמר] שיש חושבים שעניין התפילה בציבור מיועד עבור ילדים קטנים

בירור ענייני הלכה ומנהג

וכיו"ב, ואינו אמת וכו']" – כל-שכן בקשר לתפילה בזמנה (החמורה יותר, כראיתא גם בשיחת י"ט כסלו תשי"א – 'התוועדות' ח"א עמ' 134) שההולכים לפי הוראותיו של הרבי חייבים להקפיד על זה, על-כל-פנים שלא להגיע למצב שמגיע חצות וטרם התפללו שחרית.

חזרת ה' אלוקיכם אמת' בשחרית

שאלה: האם צריך לחזור בקריאת-שמע שבתפילת שחרית על המילים 'ה' אלוקיכם אמת' – הרי כבר יצאנו ידי חובה בקריאת-שמע שאחרי ברכות-השחר (ובפרט שזוהו חצי פסוק ושם-קודש)?

מענה: שמעתי מתלמיד-חכם אחד, שהואיל וכך תיקנו לקרוא קריאת-שמע בשלמותה עם הברכות, גם כשכבר קיים מצוות קריאת-שמע, תיקנו גם להשלים בה רמ"ח תיבות, כמו בקריאת-שמע שעל המיטה², שבמקורה תיקנו ג' פרשיות כדי לקרוא קריאת-שמע בזמנה.

ואם-כי לעניין קריאת-שמע שעל המיטה אין הדבר כן, כי בספר שער-הכולל³ מביא שבגמרא אמרו ש"הנכנס לישן על מיטתו אומר מ'שמע' עד 'והיה אם שמוע'", רק שהפוסקים⁴ הכריעו על-פי המדרש לקרות כל הג' פרשיות שיש בהן רמ"ח תיבות להציל רמ"ח איבריו מן המזיקין (ורק המתפללים ערבית מבעוד יום כפי שהיה נהוג בדורות הראשונים⁵, קוראים את כל ג' הפרשיות כדי לצאת ידי חובה, ולא זהו עיקר התקנה⁶), ע"כ. והביאו ראיה לזה מהנפסק⁷, שבלייל הסדר שהוא "ליל שימורים", אין אומרים כל מה שנוהגים לקרות בשאר לילות כדי להגן, אלא רק פרשה ראשונה שנזכרה בגמרא וברכת המפיל;

– הרי לענייננו ניתן לומר שגם מניין רמ"ח תיבות, "שכל הקורא קריאת שמע כתיקונה, כל איבר נוטל תיבה אחת ומתרפא בה"⁸, הוא חלק מעצם עניין קריאת שמע, או על-כל-פנים מהעבודה הרוחנית שלה, וכמו שכתוב בקשר לזה בחסידות⁹, שמצוות קריאת-שמע כוללת כל רמ"ח מצוות-עשה.

ובדבר מה שיש שהנהיגו שכל אחד יאמר תמיד בעצמו את שלושת התיבות ולא יסמוך על הש"ץ, כנראה זה שייך לדעת הכף-החיים¹⁰, שעל-פי הקבלה צריך לומר את ההשלמה דרמ"ח אותיות דווקא במקומה, ולא לשמוע מהש"ץ כשנמצאים באמצע קריאת שמע, אבל הרבי הורה¹¹ שגם באמצע קריאת שמע מוציא אותו הש"ץ באמירתו 'ה' אלוקיכם אמת'.

(1) ע"י הש"ץ, וביחיד "אני ה' אלוקיכם" (כנפסק בסידור אדה"ז). וראה ב'לוח השבוע', 'התקשרות' גיליון תקכ"ב הערה 52.

(2) שבי' הרבי באג"ק חט"ז עמ' רצד, שכמדומה אני ש'נוהגים ע"פ שער-הכולל פל"ו ס"ד, להשלים גם שם מניין רמ"ח אותיות (אגב, בשער-הכולל סיים שא"א שם תיבת 'אמת', אך בספר-המנהגים עמ' 24 הובא מ'היום יום' שצריך לאומרה).

(3) הנ"ל בהערה הקודמת.

(4) ברכות ס, ב.

(5) ריכוז השיטות בזה בסידור צלותא-דאברהם ח"ב עמ' תתטו. והסוכרים כן הם רי"ץ גיאות וריב"א, ומפורש ברכינו ירוחם (ח"ב נתיב ג, המובא במג"א סי' רלט סק"א), ובס' פירושי רבינו אליהו מלונדריש דייק כך מהירושלמי פ"ק דברכות, וכן דעת מהרש"ל (שו"ת סי' סד) ובכתבי האריז"ל.

(6) עיין שו"ע ונו"כ סי' רלה, וש"נ. שו"ת אדה"ז סו"ס ז.

(7) ראה בתר"י ריש ברכות סד"ה אלא, ועוד.

(8) שו"ע אדה"ז סי' תפא ס"ב.

(9) שו"ע אדה"ז סי' סא ס"ג.

(10) שעריית-שוכה לארמו"ר האמצעי ח"א ס"ע 82.

(11) סי' סא ס"ק טז, שצויין בס' המנהגים דלהלן (לשלילה).

(12) ספר-המנהגים עמ' 11.

האם יש קדושה בתיבת 'חשמל'?

לאחרונה מצאתי דנים ('עולם החסידות' גיליון 131 עמ' 13) בשאלה אם מותר ורצוי להשתמש במילה 'חשמל', או שיש בה קדושה כלשהי.

לזכות הרבים, הנני להעתיק את מענה הרבי בנדרון (אג"ק שלו חי"א עמ' שנט – 'שערי הלכה ומנהג' אור"ח ח"א סו"ס נב). המענה נכתב להרה"ח המקובל ר' מנחם-זאב גרינגלאס שליט"א, משפיע דישבת תומכי-תמימים במונטריאול, במענה להערת המקובל מוהר"ר ישעיהו-אשר-זעליג מרגליות ז"ל מירושלים ת"ר [נפתחו ראשית-יבות ונוסף פיסוק. בסוגריים מרובעים הבאתי את הציטטות מן המקורות שציין הרבי]:

במה שכתב אודות התיבה חשמל – שלא להשתמש בה וכו'. הנה צריך עיון גדול היסוד על זה. ומה שמצינו לגמרא חגיגה [יג,א אודות התינוק שדרש בחשמל ויצאה אש וכו'] [ועיין גם-כן בפירוש רש"י יחזקאל א, כז [על הפסוק "וארא כעין חשמל" – "לא ניתן רשות להתבונן במקרא זה"] – הרי שם מדבר בהנוגע לעניין, לא בנוגע להתיבה, ובפרט על-פי המבואר בכמה מקומות בעין-חיים, ובכלל בספרי הקבלה, שזהו שייך לקליפת נוגה, ועיין בעין-חיים שער החשמל, ובמאמר כ"ק אדמו"ר ה'צמח-צדק', נדפס בהוספות ל'תורה אור' הוצאת קה"ת [עמ' 278 טור ב – "שמתחילת בריאת נשמת אדם הראשון שהיה לו נפש רוח ונשמה דאצילות, ניתן לבושים לנפש רוח ונשמה שלו מ-חשמל, והוא מבחינת חיצוניות בינה... ועל-ידי חטא אדם הראשון נפלו החשמלים והלבושים הנזכרים-לעיל בקליפת נוגה..."]. עכ"ל.

ראה גם ב"ספר הליקוטים – דא"ח 'צמח-צדק', ערך 'חשמל' (אות ח, עמ' תתקס"ב ואילך) אודות לבוש החשמל – שהוא מחיצוניות בינה, והוא פרסא (=מסך) המפסקת בין העולמות, והוא על-דרך-משל כמו נקבי הזיעה באדם שלמטה, ויש פרסא שלמעלה מאצילות ויש פרסא שבין "מים העליונים" ו"מים התחתונים", ועד לפרסא שבין קודש לחול, שממנה נמשכת יניקה לקליפות, עיי"ש.

"ואפילו 'עטרות ודיבון'"

אמרו בגמרא: "לעולם ישלים אדם פרשיותיו עם הציבור שניים מקרא ואחד תרגום, ואפילו 'עטרות ודיבון'². ופירשו רש"י שם והרמב"ם³ "ופסוק שאין בו תרגום, קוראהו שלוש פעמים". ואילו דעת התוספות ורבינו יונה שם היא (מכיוון שנקטו 'עטרות ודיבון' ולא 'ראובן ושמעון' שאין עליהם תרגום כלל), שבפסוק שיש בו אפילו תרגום ירושלמי כמו 'עטרות ודיבון' (שהוא התרגום הנמצא בתרגום אונקלוס שלפנינו), עדיף לקרוא אותו מאשר לומר ג' פעמים את הפסוק. ולפי זה כתבו הרא"ש והטור, שפסוק כמו 'ראובן ושמעון' אין צריך לאומרו ג' פעמים, אבל סיים הטור⁴ שנהגו להחמיר כפירוש רש"י.

1) ברכות ח,א.

2) במדבר לב,ג.

3) כלשונו סי'פ יג מהלי תפילה.

4) ורבינו יונה הסתפק אם לדעה זו צריך לחזור ג' פעמים בפסוקים הללו, ועיין בב"ח על הטור דלהלן.

5) סיי רפה.

בירור ענייני הלכה ומנהג

בשו"ע המחבר⁶ כתב "אפילו 'עטרות ודיבון'" ללא פירוט, ופירש המגן-אברהם⁷ "והוא הדין 'ראובן (ו)שמעון'⁸ וכיוצא בהם", והיינו כדעת רש"י – שבכולן צריך לומר ג' פעמים מקרא, גם אם יש עליהם תרגום ירושלמי. ולא הביא כלל את הדעה שצריך לקרוא תרגום ירושלמי, וכן פסק בבארי-היטב⁹ ובערוך-השולחן¹⁰. והמשנה-ברורה¹¹ הביא "ויש מחמירין" לקרוא שם תרגום ירושלמי.

אמנם השל"ה¹² חידש, שבפסוקים שאין להם תרגום אונקלוס כמו ברכת כהנים, צריך לקרוא הן את התרגום והן ג' פעמים את הפסוק כדי לצאת ידי חובה, שמא תרגום זה אינו מקובל מסיני¹³. ועל-פי דבריו כתב המחצית-השקל¹⁴ לנהוג כך גם ב'עטרות ודיבון'. אבל המגן-אברהם ורבנו הזקן שדרכם להביא דבריו לא הביאו זאת, ומזה דייק בקצות-השולחן¹⁵ שגם לדעת רש"י די בתרגום שלפנינו. גם בכף-החיים¹⁶ הביא מס' פתח-הדביר שדחה את דברי השל"ה מדיוק הגמרא במגילה.

בשו"ע אדמו"ר הזקן¹⁷ העתיק את לשון הרמב"ם, ואח"כ הביא במוסגר¹⁸: "ו'עטרות ודיבון וגו'" שיש בו תרגום ירושלמי 'מכללתא ומלבשתא וגו' צריך לקרותו". וממה שלא כתב על כך "ויש אומרים", מוכח דסבירא ליה שאין זה סותר את דעת רש"י, וכמ"ש בקצות-השולחן הנ"ל.

אגב, בספר 'קיצור הלכות משו"ע אדה"ז' לסי' רפה (אולי בגלל היותו 'קיצור'), השמיט נושא זה לגמרי, וחבל.

(6) שם ס"א.

(7) ס"ק ב, עיי"ש בפרמ"ג באשל אברהם.

(8) שמות א, ב ועוד.

(9) ס"ק ב.

(10) ס"א.

(11) ס"ק ג.

(12) מסכת שבת, פרק נר מצוה ד"ה יש.

(13) וראה בספר 'מ"מ וציונים להל' ת"ת' פ"א ס"א הע"ב/40 בסופה, שדייק מלשון אדה"ז כאן ס"ב, "שהתרגום זכה מפני שניתן בסיני, כמו 'יגר שהדותא'", שדעתו כמסקנת הרמ"א בשו"ת ס"י קכו, קכט, **שהלשון** הארמי ניתן בסיני ולא התרגום-אונקלוס **כלשון**. וזה תומך במסקנת הקצות-השולחן דלהלן.

(14) למג"א הני"ל, בסוף דבריו.

(15) ס"י עב, בבדי-השולחן ס"ק א.

(16) ס"ק ח.

(17) סעיף א.

(18) להעיר מהידוע משו"ת שארית יהודה (למהר"ל אחי אדמוה"ז, דף כא, א) "כמו ששמעתי מפי קודשו פעמים רבות, דכל ספק העמיד בתוך חצאי עיגול, ודעתו היתה לחזור ולשנות פרק זה לראות אם צדקו דבריו, ואפשר שהיה על זה איזה 'קונטרס אחרון'", וראה ע"ז במבוא לקונטרס השלחן להגרא"ח נאה אות ח [וביתור חב"ד – ביבליוגרפיה (ב), ספרי ההלכה של אדה"ז עמ' כג], ובין השאר במס' 5 שם ישנה הגדרה של "הוספת הלכה לשלימות העניין" שמתאימה לעניינו. עכ"פ, מהסעיף עצמו ללא הוספה זו שבמוסגר (או אם אינה לרבינו הזקן) לא היה צורך בקריאת תרגום ירושלמי וכדעת המג"א (שאדמוה"ז נטה אחריו יותר בצעירותו), ולמעשה ע"פ הקצות-השולחן צריך לקרוא, אבל די בזה.

במרחשוון יבנה בית-המקדש השלישי

על-ידי שמגלים בעולם את האל"ף, "אלופו של עולם"

בניין בית-המקדש השלישי שייך במיוחד לחודש מרחשוון. והביאור בזה: נתבאר... ששמו של חודש מרחשוון כלשון-הקודש הוא – "בול". וכמבואר במדרש (יל"ש מלכים רמז קפד) "מהו בירח בול, בירח מבול חסר מ', כנגד ארבעים יום, שאף-על-פי שנשבע הקב"ה כי מי נח זאת לי, אף-על-פי-כן מ' יום בכל שנה היו אותם הימים עושים רושם בעולם, עד שעמד שלמה ובנה את בית-המקדש, ופסקו אותם מ' יום, לפיכך כתיב חסר מ', כנגד ארבעים יום שפסקו".

זאת אומרת: קודם פעולתו של שלמה המלך "היו אותם הימים (שבהם התחילו גשמי המבול בתוקפם) עושים רושם בעולם", ועל-ידי מעשיו ועבודתו של שלמה המלך בבניין בית-המקדש, "פסקו אותם מ' יום".

וממשיך במדרש שם: "משנעשה הבית בירח בול, נעשה נעול י"ב חודש, והיו הכל ממלמלים על שלמה כו', והקב"ה חשב לערב שמחת בית-המקדש בחודש שנולד בו אברהם, בירח האיתנים זה חודש תשרי כו' שנולד בו אברהם".

ומבאר במדרש שכן מצינו במלאכת המשכן: "בכ"ה בכסלו נגמרה מלאכת המשכן ועשה מקופל עד אחר בניסן כו', והיו ישראל ממלמלין על משה לומר למה לא הוקם מיד, שמא דופי אירע בו, והקב"ה חשב לערב שמחת המשכן בחודש שנולד בו יצחק".

ומסיים במדרש: "ומעתה הפסיד כסלו שנגמרה בו המלאכה, אמר הקב"ה עלי לשלם. מה שילם לו הקב"ה – חנוכת חשמונאי [הקשורה עם חנוכת בית-המקדש, ומשכן (שנגמרה מלאכתו בכסלו) אקרי מקדש]. וכן מרחשוון עתיד הקב"ה לשלם לו" – בבית-המקדש השלישי.

ועל-פי זה מובן שכללות העניין רבניין בית-המקדש השלישי שייך לחודש מרחשוון – שהרי "עתיד הקב"ה לשלם לו" (לחודש מרחשוון) בבניין בית-המקדש השלישי.

ועל-פי זה מובן גם הקשר שבין חודש תשרי לחודש מרחשוון – היינו, שלאחרי שלימות העבודה דחודש תשרי, זוכים לבניין בית-המקדש השלישי בחודש מרחשוון.

על-פי האמור לעיל שחודש מרחשוון קשור עם בניין בית-המקדש השלישי – מובנת גודל מעלת חודש מרחשוון, מאחר שבו נפעל בניין בית-המקדש השלישי, שמעלתו גדולה ממעלת המשכן, בית ראשון ובית שני, מאחר שהוא בניין נצחי כו', שזהו דבר שלא היה לעולמים...

ועל-פי זה מובן גודל העילוי דבית-המקדש השלישי אפילו ביחס למשכן (מעשה ידי משה) – כי בניין בית-המקדש השלישי יהיה בד בבד עם הגאולה האמיתית והשלימה, גאולה שאין אחריה גלות, ואז תהיה העבודה דהקרבת הקורבנות בפועל, בבית נצחי, דירת קבע כו'...

וכל זה נפעל על-ידי עבודת בני-ישראל לגלות בעולם את האל"ף, "אלופו של עולם" שעל-ידי זה מהפכים את ה"גולה" (גלות) ל"גאולה".

(מהתוועדות שבת-קודש פרשת נח היתשמ"ב.

יתורת-מנחם – התוועדות היתשמ"ב, עמ' 354-353 – בלתי מוגה)

הלכות ומנהגי חב"ד

מאת הרב יוסף-שמחה גינזבורג

שבת קודש פרשת נח

ג' במרחשוון

הפטרה: "רני עקרה" עד "אמר מרחמך ה'" (ישעיה נד, א-י).¹

* בימינו אלה, אין מכריזים ומברכים תעניות בה"ב.²

מנחה: בקריאת התורה בפרשת 'לך-לך', במנחת שבת, וכן בימי שני וחמישי, קוראים לעליית 'לוי' עד 'והכנעני אז בארץ'; ולישראל: 'ורא ה' אל אברם... וחיתה נפשי בגללך'.³

יום שני

ה' במרחשוון

תענית 'שני' קמא.⁴

יום רביעי

ז' במרחשוון

יום שלישי בלילה – אור ליום רביעי.

בתפילת ערבית הערב, מתחילים בארץ-ישראל לשאול 'טל ומטר' בברכת השנים. בן ארץ-ישראל הנמצא בחוץ-לארץ וכן חו"ל הנמצא בארץ-ישראל – כל אחד מהם ישאל כבני הארץ שנמצא בה. אם התחיל לשאול בארץ-ישראל בן' במרחשוון ואחר-כך יצא לחו"ל, ממשיך לשאול כבני ארץ-ישראל; אך אם נעשה שליח ציבור – ישאל בחזרת-הש"ץ כבני חו"ל.⁵

אין מפסיקים כדי להכריז 'טל ומטר' לפני תפילת שמונה-עשרה.⁶

שכה 'טל ומטר' ונזכר בתוך הברכה, קודם ה"ה של סיום הברכה, חוזר ל'ותן טל ומטר' וממשיך כסדר. נזכר אחר שאמר ה"ה שם, מסיים הברכה ואומר 'ותן טל ומטר לברכה' קודם 'תקע בשופר'.⁷ נזכר לאחר שהתחיל 'תקע', יאמר זאת בברכת 'שמע קולנו', לפני 'כי אתה שומע'. שכה גם שם, ונזכר אחר ה' של סיום הברכה, יסיים 'למדני חוקיך', יאמר 'ותן טל ומטר לברכה', וימשיך 'כי אתה

3) ספר-המנהגים עמ' 14. לוח כולל-חב"ד. הטעם הוא, כנראה, כדי להתחיל ולסיים בדבר טוב (רמ"א סו"ס קלח. ועיין שערי-אפרים שער ז ס"ו נו"כ).
4) שו"ע אדמוה"ז סי' קיז ס"א.
5) קצות-השולחן סי' כא ס"י.
6) לוח כולל-חב"ד. ועיי' ההנהגה בראש-חודש (ראה בגיליון 'התקשרות' הקודם; ובקל-חומר ממנה) יש לטפוח על השולחן כדי להזכיר זאת לציבור. ואכן מסר הרה"ח רי"ל שי' גורנר, שלמיטב זכרונו, פעם שאל אותו כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו למה לא טפחו על השולחן להזכיר אמירת 'טל ומטר'.
7) מכאן ואילך עלפי שו"ע אדה"ז סי' קיז ס"ד-ה, ולוח כולל-חב"ד.
8) קצות-השולחן סי' כא ס"ט, דלא כערוך-השולחן סי' קיז ס"ו.
9) עיי' לוח כולל-חב"ד, א' דחול-המועד סוכות, משערי-

1) ספר-המנהגים עמ' 32. לוח כולל-חב"ד.
2) במדינות אשכנז נהגו להתענות בימי שני וחמישי ושני שאחרי פסח וסוכות, לפי שחוששין שמה מתוך משהתענות המועד באו לידי עבירה, וממתינים עד שייצאו חודשי ניסן ותשרי (טוש"ע ושו"ע אדמוה"ז סי' תצב). ואין מברכין את המתענים בשבת-מברכין-החודש, ולא בשבת ר"ח אייר ומרחשוון (שו"ע אדמוה"ז שם ס"ד). אבל בימינו אלה אין נוהגין בתענית בה"ב, גם (ואדרבה – בעיקר) בחוגי החסידים [למרות שכ"ק אדמו"ר בעצמו היה מתענה בהם, ובחודש אייר תשמ"ח אף אמר בהם 'דברי כיבושין', שמהם נלקחו הדברים הללו]. כמובן, הנוהגים להתענות – ימשיכו במנהגם הטוב, ואין להתיר להם אלא לצורך, כמו בשל חולשת בריאות הגוף, אך חובת הכל היא להוסיף ב'ימי רצון' אלו [בכל ענייני תורה ומצוות, כיוון שהם ימי רצון] בקו השמחה בגלוי, ב'פיקודי ה' ישרים, משמחי לב' – 'התועודותי תשמ"ח ח"ג עמ' 258.

לוח השבוע

שומע". סיים הברכה, יאמר זאת שם. נזכר לאחר שהחל "רצה", חוזר ל"ברך עלינו". נזכר לאחר שסיים "יהיו לרצון" האחרון, חוזר לראש התפילה¹⁰.

שכח 'טל ומטר' ונזכר כשהגיע זמן התפילה הבאה, מתפלל בתפילה הבאה פעמיים שמונה-עשרה: הראשונה לחובת התפילה הנוכחית והשנייה כתשלומין לתפילה הקודמת. אולם אם נזכר אחר מנחת ערב-שבת, לא יתפלל בערבית של שבת שתיים. המסופק אם שאל

שכח 'טל ומטר', ע"פ הריטב"א שגם מי שסיים לומר תחנונים וחוזר לראש התפילה, אי"צ לומר פסוק זה, ונשאר בצי"ע. (11) אף השי"ץ אינו מוחזק עד ל' יום, ראה לקט ציונים והערות לשו"ע אדה"ז סי' קיד סו"ס י. (12) על-פי שו"ע אדמוה"ז סי' קיד סי"ג, שערי-תשובה הנ"ל בשם הריטב"א, וקצות-השולחן סי' כא ס"ו. (13) לשון סידור אדמוה"ז: "על-פי הקבלה אין לקדש הלבנה עד אחר ז' ימים למולד". (14) הנשלים רק בשעה 11:32 – 'התקשרות' גיליון תנד עמ' 15, ושי"ג.

יום חמישי
ח' במרחשוון
תענית 'חמישי'².

תשובה סי' קיד סי"ג בשם הריטב"א, וראה בנדון בגיליון הקודם (תקפ"ח) הערה 25. (10) בשערי-תשובה שם כי בשם הריטב"א שכאשר חוזר לראש התפילה אי"צ לומר אד"י שפתי תפתח (ובערוך-השולחן סי"ח תמה ע"ז, שהרי תיקנו לומר פסוק זה קודם התפילה, ועתה הברכות מפסיקות בינו לבין הפסוק, והן כבר בטלו). ובקצות-השולחן סי' כא בבדי-השולחן סי"ק ה' כי שאם סיים תפילתו וחוזר לראש ה"יה ממש כמתחיל תפילה חדשה וצריך להמתין כדי הילוך ד"א, ולכן פסק (גם בפנים שם) שאז יתחיל מאד"י שפתי תפתח. אבל להלן בבדי-השולחן סו"ס עח הביא מהשע"ת סי' תכב סי"ק ג' מסי

לזכות
האחים התמימים הדגולים לבית
דייטש
הרה"ח ר' זלמן, ר' יוסף, ר' אברהם-משה
וגיסם ר' גבריאל גופין שיחיו